

Mitt inne i djungeln i Argentina kan man höra svenska talas på ett älderdomligt vis. Men svenskbygden Oberá skakas av konflikter i Olaus Petriförsamlingen som delats i två av stridigheterna.

Bråk delar svenska bygderna i Argentina

Uvandrigen från fattig Sverige gick inte bara till Nordamerika. Tusentals flydde till Brasilien, men det tog sig vidare till Argentinas djungelprovins Misiones. Där, i staden Oberá, träffar Sändaren några svenskättlingar som fortfarande talar svenska och fram midsommar – och deltar i luthersk församling som pågås av en konflikt.

Hit kom de, det var rena djungelen. Karlsson var väl fört, hans mark är där borta, och sedan Pettersson. Och här köpte Nilsson mark! Genom bilföretag pekar Gunda Hultgren ut svensk immigranthistoria i staden Oberá i Misiones. Det är en argentinsk provins, stor som Småland, mellan floden Paraná och Paraguay i väster, och i öster Brasilien, på andra sidan Uruguayfloden. Över den kom de svenska immigranterna för runt hundra år sedan.

Jun i höst i Argentina. Det är begynn och grävlar när Gundas son Jorge Melnik denna söndagsorgon möter mig vid missivediktningen Oberá utanför. Han står enden, helt präglad av invandringen. Nationernas park, där stadens forton stora invandrargrupper har varit hus, och en vikingrydd skylt utanför den nordiska stora grävplanen erbjuder rullader och får idd. De små parkerna med namn efter ursprungsländerna.

Jorge hörde mycket svenska under sin uppväxt, men talar inte språket. Men när vi stannar vid Gundas lilla hus hälsar hon från verandan på två språk:

— ¿Como andará? Hur står det till?
Vigår in, hon visar fotografier och berättar att hennes farmor kom till Brasilien som 20-åring, med en sexmånaders son. Senare födes Gunda.

— Och min mamma Berta kom dit från Kiruna med min morfar, som var 64 år när hon föddes. Det var en stor braval!

MAN RÄKNAR med runt 10 000 svenskar utvandrade till Brasilien, från 1800-talet till. De flydde nödr, industriskleros och politisk förföljelse. Efter storvredet 1839 var det många fackföreningsägare gravarbetare från Kiruna som sökte ett bättre liv på andra sidan jorden.

Men livet i tropikerna var hårt. Många blev

På en husvägg till ett herfamiliens i den argentinska staden Oberá är en svensk flagga och en eldskåpist målad.

sjuka och dog, många hade anställningar där lönen var mindre än det man skulle betala sin arbetsgivare för mat och hyra. En del återvände till Sverige, en del flyttade vidare till Argentina. 1913 bosatte sig några svenskar, som de första invandrarna, i det som kallades Villa Svea och 15 år senare blev Oberá.

Vi går ut till bilen och Gunda föreslår berättar om pionjärerna. Här, pekar hon, i det som nu heter "Barrio Arniko Holmgren" är hennes far, anslade han sin chacka när han kommit hit 1917. Man odlade, och odlar fortfarande, te och yerba mate – ett träd som växer bra i den rida, björnsodrika jorden. Från det skördar man blad till den mate, som dricks i Argentina, Uruguay och Paraguay.

— Här var all yerba, all var yerba. Det var ett hårt liv, men det var bättre än de hade fölelides. Mamma sa att hon var lycklig att ha kommit till Argentina. När de blev utan arbete i Sverige kunde de ju inte bli där.

"Jag tror inte det kommer att ordna sig någon gång."

Gunda Hultgren och hennes son Jorge Melnik bor i Oberá. Hennes farmor kom till Brasilien som 20-åring, med en sexmånaders son. Senare föddes Gundas far.

— De kom till Brasilien 1891. Så mitt arv är direkt från Sverige, men så på min son. Ser han svensk ut?

Det är en bra, retorisk poäng: sonen Juan Carlos sitter på andra sidan bordet, och hans yttre gör det lätt att ana det italienska, spanska och franska påbrå han har, utöver det svenska.

Och så har han gift sig med en tysk-ling, så mina barnbarn har många eries. Jag tycker det är mycket fint, säger Adelina och ler.

Hon ler ofta, och Gunda som är med vid bordet skriker stort, men båda lera med mat, som de talar om hur guaranifolket, som levde i och av skogen, trängdes undan när de inflyttade röjde mark och odlade.

Men den argentinska regeringen ville kolonisera Misiones och Oberá vänt, det kom folk från alla håll. Alla var rypa på platsen, med olika ursprung, men man möttes, samarbetade och fyllade ihop sina arv.

På den svenska kyrkogården vittnar gravstenarna om vägen in i det spanskspråkiga och mångkulturella, i stavnig och namnbytt. Ett par bröder "Juhansson" vilar där, en "Vhala", med tiden allt "Vhala" församling, och efter namnskombinationer som Andersson de Nuñez.

TILLARVET HÖRDE alla kyrkorna, i dag ett 40-tal i Oberá. Svenska kyrkan fick snart kontakt med svenskättlingarna här, och 1856 invigdes kyrkan Olaus Petri. Den ligger mitt i staden och har spelat stor roll, inte minst genom den skola – Instituto Carlos Linneo – som Adelina och andra i församlingen startade. Den var lärare där i många år. Nu går hennes barnbarn i skolan, bland över tusen andra elever.

För drygt 40 år sedan släppte Svenska kyrkan ansvaret för församlingen på en av systerkyrkan i Argentina, IELU (den förenade evangeliska lutherska kyrkan), och fick pastoren utav svensk anknytning och gudstjänster huvudsakligen på spanska.

Men med åren följde återkommande konflikter, mellan kyrkorätt i Olaus Petri å ena sidan och församlingens pastor och IELU å den andra. För några år sedan ville kyrkorätt, med den svenske honorärkonsum som ordförande, byta ut det pastoras som arbetade i församlingen. IELU sa nej. En söndag var dörren till kyrkan stängd och läsen

utbytta. Pastorn Maria Pereyra och Clovis Kurtz och församlingen frade gudstjänst på gatan utanför, konflikten blev offentlig och snart fanns två Olaus Petriförsamlingar i staden: en utan pastor och kyrkollhörighet, en annan utan kyrkobyggnad – och utan inkomster från skolan.

Över allt i Oberá påminns man om de många svenska körtarna.

BILDERNA GÅR ISÄR. Det kyrkorätt som stängde dörren säger att IELU inte hade rätt att bestämma över församlingen. Från andra sidan säger man att kyrkorättet bröt mot överenskommelserna med IELU och inte lyssnade på församlingen. Flera jag pratar med pekar på de politiska dimensionerna i en provins med stor fattigdom och nästan feodala maktsystemer har de gamla kyrkorätt starka band till etablissemangen, och när pastor Kurtz opponerade sig mot provinsstyverören blev det för mycket, säger de.

Konflikten är löst och sägig. Adelina talar försiktigt:

— Folk blev kvar i kyrkorätt väldigt länge, och församlingen och kyrkan blev mindre viktig i den andra avseksamheten.

Gunda skakar på huvudet.

— Jag tror inte det kommer att ordna sig någon gång.

Sorgligt är det med avbrutna relationer och sorgligt att inte få komma in i sin kyrka där man döpts och begravt sina kära. Konfirmerats och gift sig, sjungit och bätt. Samtidigt säger Adelina att församlingen där hon finns med värde och blivit viktig på riktigt

Till höger: Adelina Hanzelström, bönförrätt i Oberá. I mitten: Gunda Hultgren och hennes farmor i Olaus Petriförsamlingen som nu är delad i två av en konflikt.

— Och fastigheter är mindre viktiga än människor".

På vällan är det gudstjänst i hennes församling. På spanska sjunger vi O store Gud och Vårändris kyrka, gjord till psalm.

Svenska spår? Jo, fast omformade, på väg från sina ursprung – precis som de svenska symbolerna i Oberá: lucifrarändris strax efter jul, 140-grädd värme, midsommar när dagarna är som kortast, i folkdräkter – från Oberá, fast ändå svenska. På något sätt.

— Vi får svenska högtider men är ju ar-

gentinare och jag tror vi är de enda som talar svenska, säger Gunda.

På vällan är det gudstjänst i hennes församling. På spanska sjunger vi O store Gud och Vårändris kyrka, gjord till psalm.

Svenska spår? Jo, fast omformade, på väg från sina ursprung – precis som de svenska symbolerna i Oberá: lucifrarändris strax efter jul, 140-grädd värme, midsommar när dagarna är som kortast, i folkdräkter – från Oberá, fast ändå svenska. På något sätt.